

Altmetric survey at the journal level: A Case Study in the field of Social Sciences and Humanities in the Sage Database in 2018

Elaheh Hosseini^{1*}

Kimiya Tghizadeh Milani²

1. Ph.D. Candidate of Information Science and Knowledge Studies. Alzahra University, Tehran, Iran.
(Corresponding Author)

2. Ph.D. Candidate of Information Science and Knowledge Studies. Alzahra University, Tehran, Iran.
Email: kimiyamilani@gmail.com

Email: elahehosseini65@gmail.com

Abstract

Date of Reception:
26/09/2019

Date of Acceptation:
27/01/2020

Purpose: This study aims to investigate and analyze the altmetric indicators of journals in the field of "Social Sciences and Humanities" in the Sage Scientific Database, as well as examine the relationship between the altmetric indicators and the qualitative performance of journals in the Scopus database.

Methodology: The study is applied research in terms of the purpose, including an analytical approach that uses Altmetrics quantitative indicators from "Altmetric Explorer" database and quality performance indicators of publications through "Scopus" and "Sage" database gathered in Excel at the journal level. Both descriptive and inferential statistics utilized to analyze data in SPSS software.

Findings: 11.56 % of the surveyed journals, did not have altmetric attention Score. Just 3.26 % of the journals had altmetric coverage of 100%. Sub-field of *Psychology and Counseling* based on two quantitative indicators allocated significant contribution. Twitter was by far the most important social media (66.49%). There is a positive significant correlation between the *altmetric coverage indicator* and *quality performance metrics*, as well as *mean altmetric score* and *quality performance metrics*.

Conclusion: Higher quality journals in the field get more visibility via social media. Paying attention to this point is useful and applicable for researchers and policymakers in order to improve the quality performance of journals.

Keywords: Social media, Sage Scientific Database, Altmetric Coverage, Social Science and Humanities, Altmetric Explorer.

بررسی آلت‌متریک در سطح نشریه: مورد مطالعه حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پایگاه «سیج» در سال ۲۰۱۸

۱. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه الزهراء (س).

(نویسنده مسئول)

۲. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه الزهراء

Email: kimiyamilani@gmail.com

Email: Elahehhosseini65@gmail.com

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر، بررسی و تحلیل شاخص‌های آلت‌متریکس نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پایگاه اطلاعات علمی سیج و نیز بررسی رابطه میان شاخص‌های آلت‌متریکس و عملکرد کیفی نشریات در پایگاه اسکوپوس است.

روش‌شناسی: از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ رویکرد نوعی مطالعه تحلیلی است که با بهره‌گیری از شاخص‌های کمی آلت‌متریکس از پایگاه «آلت‌متریک اکسپلورر» و شاخص‌های عملکرد کیفی نشریات از طریق «اسکوپوس» و پایگاه «سیج»، در سطح نشریه در نرم‌افزار «اکسل» گردآوری شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح آمار توصیفی و استنباطی در نرم‌افزار «اس.پی.اس.اس.» انجام شد.

یافته‌ها: ۵۶.۱۱ درصد از نشریات دارای نمره آلت‌متریک نبوده و ۳.۲۶ درصد از نشریات دارای پوشش آلت‌متریک ۱۰۰ درصد بودند. گروه موضوعی «روان‌شناسی و مشاوره» بر اساس دو شاخص کمی این مطالعه سهم عمده‌ای را به خود اختصاص داده‌اند. توئیترا با سهم ۶۶.۴۹ درصد، مهم‌ترین رسانه اجتماعی مورد استفاده در این حوزه بود. رابطه آماری معنادار، و مثبتی میان «شاخص پوشش آلت‌متریک» و «شاخص‌های عملکرد کیفی نشریات» و همچنین بین «شاخص میانگین نمره آلت‌متریک» و «شاخص‌های عملکرد کیفی نشریات» وجود دارد.

نتیجه‌گیری: نشریات باکیفیت‌تر این حوزه، رؤیت‌پذیری بیشتری در رسانه‌های اجتماعی دارند که توجه به آن برای پژوهشگران و سیاست‌گذاران این حوزه با هدف بهبود عملکرد نشریات، مفید و کاربردی می‌باشد.

واژگان کلیدی: رسانه‌های اجتماعی، پایگاه سیج، پوشش آلت‌متریک، حوزه علوم اجتماعی و انسانی، آلت‌متریک اکسپلورر.

الهه حسینی*

کیمیا تقی زاده میلانی^۲

صفحه ۱۸۴-۱۶۷

دریافت: ۱۳۹۸/۷/۴

پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۷

مقدمه و بیان مسئله

با توجه به فراگیربودن و رایگان بودن ابزارهای وب ۲ و پتانسیل غنی این ابزار برای به اشتراک‌گذاری محتوا به‌خصوص با اهداف علمی، محققان حوزه‌های مختلف برای ارتباط با جامعه آکادمیک و جامعه عمومی از رسانه‌های اجتماعی مختلف بهره می‌برند (مس بلدا و دیگران^۱، ۲۰۱۴). این روند، مزیت‌های گوناگونی از جمله اشاعه رایگان محتوای علمی، اثرگذاری اجتماعی و علمی، رؤیت‌پذیری، و ارتباطات غنی علمی و تخصصی دارد (بورنمن و هانشیلد^۲، ۲۰۱۸). بنابراین، شاخص‌های جدیدی تحت عناوین آلت‌متریکس^۳، شاخص‌های جایگزین^۴ یا شاخص‌های شبکه اجتماعی^۵ به وجود آمدند تا این اثرگذاری اجتماعی و آکادمیک را در ارزیابی پژوهش^۶ تحلیل کنند (ارتگا^۷، ۲۰۱۵، بورنمن^۸، ۲۰۱۴). مطالعات آلت‌متریکس، عملکرد هر مدرک علمی بر اساس تعداد دفعاتی که در رسانه‌های اجتماعی مشاهده^۹، نشانه‌گذاری^{۱۰}، ذخیره^{۱۱}، لایک^{۱۲}، کلیک^{۱۳}، اشتراک^{۱۴} یا استناد^{۱۵} شده، تعداد و کیفیت نظراتی^{۱۶} که دریافت کرده و یا تعداد افرادی که آن مدرک را پیگیری می‌کنند^{۱۷} سنجیده می‌شود (هولمبرگ^{۱۸}، ۲۰۱۵). همچنین، پریم و دیگران (۲۰۱۰) معتقدند که دگرسججه‌ها مکمل شاخص‌های سنتی هستند و قرار نیست جایگزین آنها شوند، بلکه قادرند ابعاد دیگری از اثرگذاری علمی را نمایان کنند. به‌عبارت‌دیگر، شاخص‌های شبکه‌های اجتماعی، شاخص‌های مکمل معیارهای سنتی و مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی هستند که برای سنجش تولیدات علمی در محیط وب به کار برده می‌شوند (سلیمی، ۱۳۹۵). البته شایان ذکر است که مبنای بررسی اصلی در مطالعات آلت‌متریکس، مقاله است. اما شاخص‌های آلت‌متریکس می‌توانند در سطوح مختلف مقاله و نشریه مورد استفاده قرار گیرند. سطح مقاله تاکنون محل تمرکز بسیاری از مطالعات بوده است، ولی به سطح نشریه به‌خصوص با عنایت به گروه‌های موضوعی کمتر پرداخته شده است. شاخص‌های سطح مقاله^{۱۹} شاخص‌هایی هستند که عملکرد یک مقاله را بدون در نظر گرفتن نشریه منتشرکننده و سایر مقاله‌های منتشرشده در آن نشریه بررسی می‌کنند. درحالی‌که، شاخص‌های سطح نشریه^{۲۰}، متمرکز بر فعالیت یک نشریه در محیط رسانه‌های اجتماعی گوناگون هستند (هولمبرگ، ۲۰۱۵؛ رومر و بورکارت^{۲۱}، ۲۰۱۵).

- 1 . Mas-Bleda et al
- 2 . Bornmann& Haunschild
- 3 . Altmetrics
- 4 . Alternative Metrics
- 5 . Social Web Metrics
- 6 . Research Evaluation
- 7 . Ortega
- 8 . Bornmann
- 9 . Number of Views
- 10 . Number of Bookmarks
- 11 . Number of Downloads
- 12 . Number of Likes
- 13 . Number of Clicks
- 14 . Number of Shares
- 15 . Number of Citations
- 16 . Number of Comments
- 17 . Number of Followers
- 18 . Holmberg
- 19 . Article-level Metrics
- 20 . Journal-level Metrics
- 21 . Roemer, R. C., & Borchardt

طولانی بودن مدت زمان دریافت استناد و پوشش ناکافی پایگاه‌های استنادی جهت نمایه‌سازی آثار پژوهشی غیرانگلیسی‌زبان و بومی از جمله مشکلات روش‌های سنتی ارزیابی و چالش‌های سنجش میزان تأثیرات آثار پژوهشی حوزه علوم انسانی و اجتماعی است. از این رو، پایگاه‌های استنادی به اندازه کافی نمی‌توانند عملکرد کیفی و نفوذ تولیدات علمی حوزه علوم انسانی و اجتماعی را در مقایسه با سایر حوزه‌ها برجسته سازند. شاخص‌های آلت‌متریکس، با تحلیل و سنجش تأثیر آنی پژوهش‌های این حوزه و استفاده از منابع وسیع، که محدود به یک پایگاه اطلاعاتی یا نشریات خاص نمی‌شود، سعی در حل این مشکلات دارد (آرجمالت و دیگران^۱، ۲۰۰۶). با توجه به پتانسیل این شاخص‌ها، پژوهشگران حوزه علوم انسانی و اجتماعی، بیشتر از سایر رشته‌ها، از ابزارهای رسانه‌های اجتماعی در تحقیقات خود استفاده می‌کنند و تمایل دارند در مورد تحقیقات خود در شبکه‌های اجتماعی بحث کنند. همچنین پژوهشگران این حوزه به نسبت سایر پژوهشگران، کمتر به صورت تیمی فعالیت می‌کنند (رولندز و دیگران^۲، ۲۰۱۱). بنابراین، شاخص‌های آلت‌متریکس می‌تواند به عنوان یک ابزار مکمل و حمایتگری مؤثر و به عنوان یک بستری جمعی در تبیین نفوذ و کیفیت نشریات حوزه‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی عمل کند. پتانسیل موجود در شبکه‌های اجتماعی ابزار مناسبی برای دسترس‌پذیری و شناساندن آثار و نتایج پژوهش‌های حوزه علوم انسانی و اجتماعی می‌باشد، به خصوص آثاری که چالش‌های محلی، منطقه‌ای، و ملی را بررسی کرده‌اند و عموماً به زبان‌های بومی و ملی به نگارش درآمده‌اند. در نتیجه ناشران نشریات علمی «حوزه علوم انسانی و اجتماعی» باید پیامدهای استفاده از شبکه‌های اجتماعی را درک کرده و خدمات خود را مطابق ارزیابی‌های آنها توسعه دهند (رولندز و دیگران^۳، ۲۰۱۱). پژوهشگران این مطالعه درصدد این بوده‌اند که با در نظر گرفتن چالش‌های مذکور در این حوزه، با بررسی تأثیر شاخص‌های آلت‌متریکس یک مورد مطالعه در سطح نشریات این حوزه بتوانند رابطه میان شاخص‌های آلت‌متریکس و عملکرد کیفی نشریات این حوزه را مورد ارزیابی قرار دهند و به این سؤال پاسخ دهند که آیا شاخص‌های عملکرد کیفی نشریات این حوزه بر عملکرد آنها در انواع مختلف رسانه‌های اجتماعی تأثیرگذار است؟ اگر شاخص عملکرد کیفی نشریات این حوزه بالاتر باشد، آیا در انواع مختلف رسانه‌های اجتماعی نیز بیشتر به آن اشاره می‌شود (دارای نمره آلت‌متریک بالاتری) است؟

برخی شاخص‌ها مربوط به نشریه هستند که به عملکرد کیفی نشریات اشاره دارند تا اثرگذاری کیفی فعالیت‌های نشریات علمی را تحلیل کنند. در این مطالعه، شاخص‌های «اسنپ^۴»، «اس.جی.آر.آ»^۵، و «سایت اسکور^۶» مورد استفاده استفاده قرار گرفته‌اند. اطلاعات مربوط به این شاخص‌ها از اسکوپوس گردآوری شد. علاوه بر این، اطلاعات مربوط به شاخص‌های کمی پوشش آلت‌متریک^۷ و میانگین نمره آلت‌متریک^۷ از پایگاه آلت‌متریک گردآوری شد و با انجام محاسباتی محاسباتی توسط پژوهشگران محاسبه شدند. منظور از پوشش آلت‌متریک، نسبت مقاله‌های به اشتراک گذاشته شده آن نشریه به تعداد کل مقاله‌های نشریه است و منظور از میانگین نمره آلت‌متریک، میانگین نمره آلت‌متریک کل مقاله‌های به اشتراک گذاشته شده در رسانه‌های اجتماعی است. این شاخص‌ها در بخش روش‌شناسی مفصل‌تر توضیح داده شده‌اند.

- 1 . Archambault et al.
- 2 . Rowlands et al.
- 3 . SNIP
- 4 . SJR
- 5 . CiteScore
- 6 . Altmetric Coverage
- 7 . Mean Altmetric Score

نتایج این مطالعه می‌تواند برای پژوهشگران و سیاست‌گذاران این حوزه با هدف بهبود عملکرد نشریات مفید و کاربردی باشد. در مجموع، هدف از پژوهش حاضر، بررسی و تحلیل شاخص‌های آلت‌متریکس در سطح نشریه است. از این رو، شاخص‌های آلت‌متریکس نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی»^۱ با توجه به چالش‌های مذکور این حوزه در پایگاه اطلاعات علمی سیج^۲ به‌عنوان یک مورد مطالعه، مورد بررسی قرار گرفته‌اند و نیز رابطه میان شاخص‌های آلت‌متریکس و شاخص‌های عملکرد کیفی آنها در پایگاه اسکوپوس نیز تحلیل شده است.

سؤال‌های پژوهش

این پژوهش درصدد است تا در راستای اهداف اصلی و فرعی پژوهش به سؤالات زیر پاسخ دهد:

۱. کدام نشریات حوزه «علوم اجتماعی» در پایگاه سیج در سال ۲۰۱۸ فعالیت آلت‌متریکس بالاتری (حضور بیشتر در رسانه‌های اجتماعی) داشته‌اند؟
۲. کدام نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پایگاه سیج در سال ۲۰۱۸ از بیشترین میزان توجه در رسانه‌های اجتماعی برخوردار بوده‌اند؟
۳. وضعیت رسانه‌های اجتماعی مورد استفاده برای به اشتراک‌گذاری تولیدات علمی منتشرشده در نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پایگاه سیج در سال ۲۰۱۸ چگونه است؟
۴. آیا رابطه آماری معناداری بین عملکرد کیفی نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» نمایه‌شده در پایگاه «سیج» تحت اسکوپوس در سال ۲۰۱۸ و مقالات منتشرشده آنها برحسب شاخص پوشش آلت‌متریک وجود دارد؟
۵. آیا رابطه آماری بین عملکرد کیفی نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» نمایه‌شده در پایگاه «سیج» تحت اسکوپوس در سال ۲۰۱۸ و مقالات منتشرشده آنها برحسب میانگین نمره آلت‌متریک وجود دارد؟

چارچوب نظری

شاخص‌های مبتنی بر استناد و شاخص‌های آلت‌متریکس (دگرسنجه‌ها) ضمن داشتن تفاوت‌هایی با یکدیگر، مکمل هم هستند. دگرسنجه‌ها، چون به گذر زمان وابسته نیستند، می‌توانند اثرگذاری آنی^۳ تولیدات علمی را نشان دهند. اما شاخص‌های استنادی در تکنیک‌های علم‌سنجی به گذر زمان وابسته‌اند تا بتوانند توسط جامعه علمی مورد مطالعه، استفاده، و استناد قرار گیرند. انتشار تولیدات علمی در نشریات علمی، و دسترس‌پذیری آنها از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی علمی بسیار فرایند زمان‌بر و وقت‌گیری است. برای رفع این محدودیت‌ها و گسترش تکنیک‌های علم‌سنجی، دگرسنجه‌ها مطرح شدند تا بتوانند تولیدات علمی را از طریق شبکه‌های اجتماعی برای محققان و حتی عموم مردم دسترس‌پذیر کنند و وابستگی به زمان را در ارزیابی استفاده از برون‌دادهای علمی کم‌رنگ کنند. این شیوه، بررسی اثرگذاری اجتماعی را امکان‌پذیر می‌کند، و در کنار شاخص‌های استنادی برای بررسی اثرگذاری علمی می‌تواند مکمل هم باشند (بورنمن و هانشیلد، ۲۰۱۸؛ عرفان‌منش، حسینی، ۱۳۹۶).

پیشینه پژوهش

پیشینه‌های پژوهش را می‌توان در دو محور و سطوح مقاله و نشریه طبقه‌بندی کرد. مطالعات مربوط به سطح مقاله

1 . Social Science & Humanities
2 . Sage Database
3 . Real Time Impact

و بررسی رابطه میان شاخص‌های آلت‌متریکس و شاخص‌های استنادی مقالات به کرات مورد بررسی قرار گرفته است. اما بررسی شاخص‌های آلت‌متریکس در سطح نشریه محل مطالعه پژوهش‌های کمتری بوده است.

پیشینه پژوهش در داخل

مطالعات مربوط به سطح مقاله در برخی پژوهش‌های داخلی مانند حسینی (۱۳۹۴)، ستوده، مزارعی و میرزاییگی (۱۳۹۴)، حسینی و تقی‌زاده (۱۳۹۶) انجام شده است. پژوهش‌های آلت‌متریکس در سطح نشریه مانند صدیقی (۱۳۹۷) که شاخص‌های آلت‌متریکس مقالات دو نشریه هسته حوزه علم‌سنجی، یعنی «سایت‌متریکس^۱» و «اینفورمتریکس^۲» را توسط ابزار «آلت‌متریک بوک‌مارکلت^۳» بررسی کرد. نتایج پژوهش نشان دادند که رابطه آماری معنادار، مثبت و ضعیفی میان مقاله‌های این حوزه در این دو نشریه و نمره آلت‌متریک این مقالات وجود دارد. عرفان‌منش (۱۳۹۷) رابطه میان شاخص‌های فعالیت آلت‌متریکس و عملکرد کیفی نشریه‌های علم اطلاعات و کتابداری نمایه‌شده در پایگاه استنادی اسکوپوس در ۲۰۱۵ را بررسی کرد. نتایج پژوهش نشان دادند که رابطه آماری معنادار و مثبت میان شاخص‌های فعالیت آلت‌متریکس و عملکرد کیفی نشریات وجود دارد. و توئیت، مندلی و فیس‌بوک مهم‌ترین رسانه‌های اجتماعی برای به اشتراک‌گذاری مقالات این حوزه است.

پیشینه پژوهش در خارج

مطالعات مربوط به سطح مقاله در برخی پژوهش‌های خارجی مانند لی، ثلوال و گیوستینی^۴ (۲۰۱۲)، ثلوال و دیگران^۵ (۲۰۱۳) انجام شده است. در سطح نشریه مطالعه‌ای مانند نوردینی و پترز^۶ (۲۰۱۶) شاخص‌های آلت‌متریکس ۳۰ نشریه در حوزه اقتصاد و بازرگانی نمایه‌شده در پایگاه وب علوم را تحلیل کردند. نتایج نشان دادند که توئیت، مندلی و رسانه‌های خبری در این حوزه بیشترین سهم را داشته‌اند. نتایج مطالعه ژیا و دیگران^۷ (۲۰۱۶) نیز نشان دادند که کاربران توئیت دغدغه بیشتری نسبت به کاربران فیس‌بوک برای به اشتراک‌گذاری مقالات نشریه نیچر دارند. همچنین ارتباط بین توئیت‌ها و استناد مقالات نشریه نیچر به عوامل دیگری مانند حوزه مورد بررسی، نوع کاربران و سال انتشار مقاله بستگی دارد.

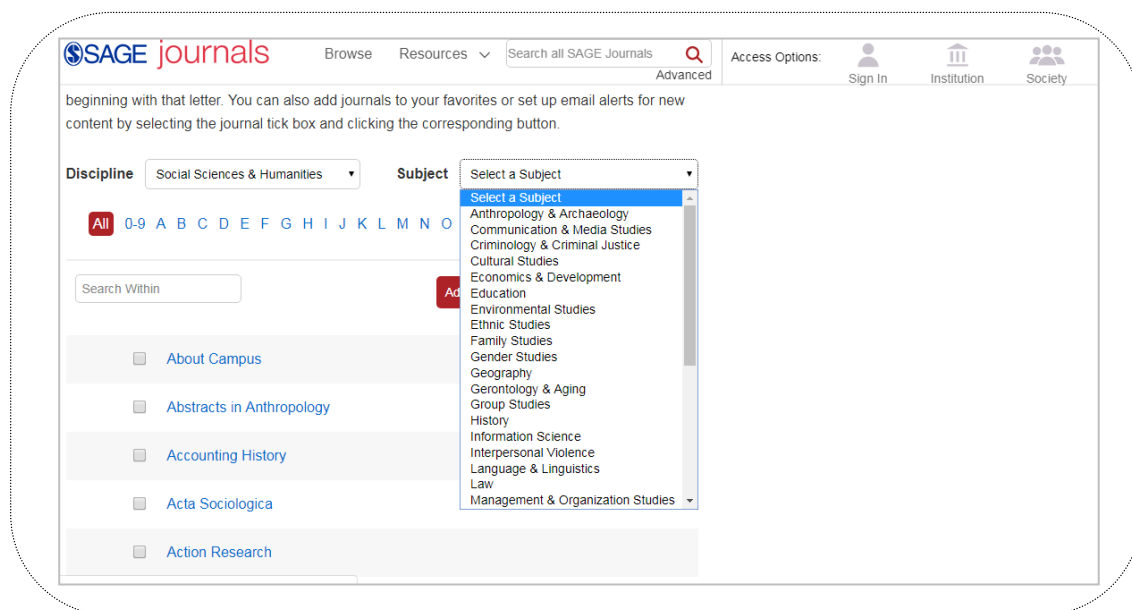
جمع‌بندی از مرور پیشینه

بررسی پیشینه‌های پژوهش نشان می‌دهد که بررسی شاخص‌های آلت‌متریکس در سطح مقاله محل تمرکز بیشتری بوده است و نیاز مبرمی است تا سطح نشریه هم در حوزه‌های گوناگون، گروه‌بندی‌های موضوعی مختلف در پایگاه‌های استنادی و کتابشناختی مورد تحلیل قرار بگیرد. همچنین رابطه فعالیت و عملکرد آلت‌متریکی نشریات با شاخص‌های ارزیابی نشریات اعم از شاخص‌های کمی و عملکرد کیفی آنها بررسی شود.

- 1 . Scientometrics
- 2 . Informetrics
- 3 . Altmetric Bookmarklet
- 4 . Li, Thelwall & Giustini
- 5 . Thelwall et al.
- 6 . Nuredini & Peters
- 7 . Xia et al.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ رویکرد نوعی مطالعه تحلیلی است که با بهره‌گیری از شاخص‌های آلت‌متریکس و کتاب‌سنجی در سطح نشریه انجام شده است. مراحل این مطالعه حاوی سه مرحله گردآوری داده‌ها، پیش‌پردازش و تجزیه و تحلیل است. داده‌های مربوط به شاخص‌های آلت‌متریکس و شاخص‌های عملکرد کیفی نشریات در خرداد ۱۳۹۸ گردآوری شدند که به بازه زمانی سال ۲۰۱۸ محدود شده‌اند. در بخش تجزیه و تحلیل داده‌ها به دلیل اینکه توزیع نشریات از توزیع نرمال برخوردار نبودند، از آزمون همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن برای بررسی همبستگی استفاده شد که در سؤال چهارم و پنجم پژوهش مفصل تشریح شده‌اند.

شکل ۱. تعیین نام و گروه موضوعی نشریات در حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» از طریق پایگاه سیج

در مرحله اول برای گردآوری داده‌ها، ابتدا مطابق شکل ۱، مشخصات نشریات (نام نشریه و گروه موضوعی مربوطه) در حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پایگاه اطلاعاتی «سیج» در نرم‌افزار «اکسل» ذخیره شدند. پس از حذف هم‌پوشانی‌ها، ۶۹۲ نشریه و ۳۵ گروه موضوعی برای بررسی نهایی انتخاب شدند. سپس هرکدام از نشریات در پایگاه «آلت‌متریک اکسپلورر» مورد جستجو قرار گرفتند و بازه زمانی به سال ۲۰۱۸ محدود شد و شاخص آلت‌متریکس مربوط به آنها در نرم‌افزار «اکسل» ذخیره شد. علاوه بر این، شاخص‌های عملکرد کیفی نشریات اعم از سایت اسکور، اسنپ، و اس.جی.آر. و همچنین تعداد مقالات منتشر شده نشریه در سال ۲۰۱۸ از طریق پایگاه «اسکوپوس» برای هر نشریه گردآوری و در «اکسل» ذخیره شدند. در واقع، بازه زمانی هر دو شاخص استنادی و آلت‌متریکس محدود به سال ۲۰۱۸ می‌باشند.

در مرحله دوم مرحله پیش‌پردازش داده‌ها، برخی از نشریات حاوی شاخص‌های آلت‌متریکس نبودند. حدود ۸۰ نشریه که از جامعه آماری حذف شدند و جامعه آماری به ۶۱۲ نشریه تقلیل یافت. همچنین، فایل‌های اکسل دانلود شده از پایگاه «آلت‌متریک اکسپلورر» جهت محاسبه شاخص پوشش آلت‌متریک (پاسخ‌گویی به سؤال اول) هرکدام ابتدا به

«دی لیمیتد»^۱ تبدیل شدند تا بتوان داده‌های تعداد اشاره و مقالات مربوط به نمره آلتمتریک را به دست آورد. علاوه بر این، جهت پاسخ‌گویی به سؤال دوم (محاسبه شاخص میانگین نمره آلتمتریک) فایل‌های اکسل دانلودشده از پایگاه آلتمتریک اکسپلورر» هرکدام جداگانه ابتدا به «دی لیمیتد» تبدیل شدند تا با پیش‌پردازش انجام شده، داده‌های مرتبط (مجموع نمره آلتمتریک و میانگین نمره، و بالاترین نمره آلتمتریک) جهت رتبه‌بندی ده نشریه برتر به دست آیند. منظور از «دی لیمیتد» تبدیل متن به ستون بود چون فایل‌های اکسل دانلودشده از پایگاه آلتمتریک ستون ستون نبودند که بتوان داده‌ها را تحلیل کرد و نیاز بود تا به فایل‌های دارای چندین ستون تبدیل شوند. در این مرحله برخی فایل‌ها به پاک‌سازی داده‌ها^۲ نیز نیاز داشتند. منظور از پاک‌سازی همان داده‌کاوی عمومی برای فراهم‌سازی داده بوده است.

در مرحله سوم (تحلیل داده‌ها)، در سطح آمار استنباطی، جهت بررسی معناداری رابطه بین شاخص‌های دلالت‌کننده بر عملکرد کیفی نشریات و شاخص‌های آلتمتریکس (پوشش آلتمتریک، و میانگین نمره آلتمتریک) به دلیل توزیع غیرنرمال نشریات حاصل از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوو^۳، از آزمون همبستگی اسپیرمن^۴ با استفاده از نرم‌افزار «اس.پی.اس.اس.» انجام شد و نمودار پراکندگی^۵ ترسیم شد.

شایان ذکر است که پایگاه آلتمتریک اکسپلورر» از محصولات تجاری «مؤسسه آلتمتریک» یکی از معتبرترین ارائه‌دهندگان خدمات آلتمتریکس است که داده‌های مربوط به حضور و توجه تولیدات علمی در انواع مختلف رسانه‌های اجتماعی مانند توئیتر^۶، فیس‌بوک^۷، ردیت^۸، ویدئو^۹، پینترست^{۱۱}، گوگل پلاس^{۱۲}، سایت‌های خبری^{۱۳}، اسناد سیاست‌گذاری^{۱۴}، وبلاگ‌ها^{۱۵}، اف ۱۰۰۰^{۱۶}، ویبو^{۱۷}، پرسش و پاسخ^{۱۸} و غیره را دسترس‌پذیر می‌کند. علاوه بر این، شاخص اصلی که این پایگاه ارائه می‌دهد، نمره آلتمتریک است که تحت عنوان «نشان یا دونات آلتمتریک»^{۱۹} یا «توجه آلتمتریک»^{۲۰} ارائه می‌شود. این شاخص یک عدد مشخص است که از محاسبه امتیازات متفاوت برای هر رسانه اجتماعی به دست می‌آید.

همان‌گونه که در بالا یادآور شد، دو شاخص کمی و اصلی آلتمتریکس که در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفت، «پوشش آلتمتریک» و «میانگین نمره آلتمتریک» هستند. منظور از شاخص کمی «پوشش آلتمتریک» شاخصی است که

1. Delimited
2. Data Cleaning
3. Kolmogorov-Smirnov Test
4. Spearman Correlation Test
5. Scatter Plot
6. Altmetric LLP
7. Twitter
8. Facebook
9. Reddit
10. Video
11. Pinterest
12. Google+
13. News
14. Policy
15. Blogs
16. F1000
17. Weibo
18. Q and A
19. Altmetric Donut, Altmetric Badge
20. Altmetric Attention

از نسبت تعداد مقاله‌هایی که حداقل در یکی از رسانه‌های اجتماعی به اشتراک گذاشته شده‌اند، به تعداد کل مقاله‌های منتشرشده در سال ۲۰۱۸ به دست آمده است که پژوهشگران آن را محاسبه کردند. و شاخص کمی «میانگین نمره آلت‌متریک»، میانگین توجهی است که مقاله‌های یک نشریه با به اشتراک‌گذاری در انواع مختلف رسانه‌های اجتماعی به دست آورده‌اند. منظور از میانگین توجه، میانگین نمره‌ای است که پایگاه آلت‌متریک اکسپلورر به هر مقاله با توجه به میزان فعالیت و به اشتراک‌گذاری‌اش در انواع مختلف شبکه‌های اجتماعی می‌دهد که تحت عنوان «دونات آلت‌متریک» ارائه می‌شود که پژوهشگران میانگین این نمرات برگرفته از این پایگاه را محاسبه کردند.

علاوه بر شاخص‌های کمی مذکور، از سه شاخص عملکرد کیفی نشریات نیز استفاده شد. این شاخص‌ها بر عملکرد نشریات با تمرکز بر شاخص استناد تمرکز می‌کنند. هرچه میزان این شاخص‌ها در میان نشریات بیشتر باشد، نشان‌دهنده کیفیت بالاتر و عملکرد بهتر آنهاست. شاخص «سایت اسکور»، با تقسیم تعداد استنادهای یک نشریه در یک بازه سه ساله بر مدارک منتشرشده در نشریه در همان بازه زمانی سه ساله به دست می‌آید. شاخص «اسنیپ» از طریق تقسیم میانگین استنادهای یک نشریه در یک بازه سه ساله بر پتانسیل استنادی رشته مربوطه^۱ محاسبه می‌شود. شاخص «اس.جی.آر.» میانگین استنادهای مقاله‌های یک نشریه در بازه زمانی سه سال قبل است (رولدان والادز و دیگران^۲، ۲۰۱۸؛ عرفان‌منش، ۱۳۹۷).

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

پاسخ به سؤال اول پژوهش. کدام نشریات حوزه «علوم اجتماعی» در پایگاه سیج در سال ۲۰۱۸ فعالیت آلت‌متریکس بالاتری (حضور بیشتر در رسانه‌های اجتماعی) داشته‌اند؟

به طور کلی، ۸۹ درصد کل نشریات بررسی‌شده دارای پوشش آلت‌متریک بودند. به این معنی که از بین ۶۹۲ نشریه نهایی، ۸۰ مورد آنها (۱۱.۵۶ درصد) چون در رسانه‌های اجتماعی تحت پوشش پایگاه آلت‌متریک حداقل یک‌بار هم به اشتراک گذاشته نشده و دارای نمره آلت‌متریک نبودند، حذف شدند. از این رو، یافته‌های پژوهش در جدول ۱ نشان داد که از بین نشریات باقی‌مانده (۶۱۲ نشریه)، ۲۰ نشریه دارای پوشش آلت‌متریک ۱۰۰ درصد بوده‌اند؛ بدین معنی که ۳.۲۶ درصد از کل نشریات این حوزه در رسانه‌های اجتماعی ذکر شده‌اند. نام آنها در جدول ۱ درج شده است. بعد از نشریات دارای پوشش آلت‌متریک ۱۰۰، بالاترین نمره کسب‌شده، به ده نشریه زیر تعلق دارند که مشخصات آنها در جدول ۲ ذکر شده است.

همان‌گونه که نتایج جدول دو نشان می‌دهد شش نشریه حوزه موضوعی «روانشناسی و مشاوره» بر اساس شاخص پوشش آلت‌متریک در سال ۲۰۱۸ در بین ده نشریه برتر نمایان هستند و این شاید به دلیل این است که نتایج مطالعات آنها برای بافت عمومی جامعه جالب و کاربردی است که مقالات آنها در انواع مختلف رسانه‌های اجتماعی ذکر شده است. در بین نتایج کلی نشریات، کمترین پوشش آلت‌متریک مربوط به نشریه «Global Business Review» با پوشش آلت‌متریک ۲ درصد است.

1 . Citation Potential of the subject category

2 . Roldan-Valadez et al.

جدول ۱. گروه‌بندی موضوعی و عنوان نشریات دارای پوشش آلت‌متریکی ۱۰۰ درصد

عنوان نشریه	گروه موضوعی
Global Journal of Emerging Market Economies	اقتصاد توسعه ^۱
European History Quarterly	تاریخ ^۲
Theoretical Criminology	جامعه‌شناسی ^۳
The Prison Journal	جرم‌شناسی و عدالت کیفری ^۴
Social Psychology Quarterly	روان‌شناسی و مشاوره ^۵
Science Communication	علوم اجتماعی ^۶
Visual Communication	علوم ارتباطات و مطالعات رسانه ^۷
Social Marketing Quarterly	
Beyond Behavior	علوم تربیتی ^۸
Journal of Asian Security and International Affairs	
International Studies	علوم سیاسی و روابط بین‌الملل ^۹
State and Local Government Review	
Journal of European Social Policy	
World Futures Review	مدیریت عمومی ^{۱۰}
Maastricht Journal of European and Comparative Law	
Human Relations	مدیریت و علوم انسانی ^{۱۱}
Management Teaching Review	
Christianity & Literature	مذهب ^{۱۲}
ANTYAJAA: Indian Journal of Women and Social Change	مطالعات جنسیت ^{۱۳}
East European Politics and Societies	مطالعات منطقه‌ای ^{۱۴}

- 1 . Economics and Development
- 2 . History
- 3 . Sociology
- 4 . Criminology & Criminal Justice
- 5 . Psychology & Counseling
- 6 . Science & Society Studies
- 7 . Communication & Media Studies
- 8 . Education
- 9 . Politics & International Relations
- 10 . Public Administration
- 11 . Management Sciences & Humanities
- 12 . Religion
- 13 . Gender Studies
- 14 . Regional Studies

جدول ۲. ده نشریه برتر حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» بر اساس شاخص پوشش آلتومتریک

نام نشریه	گروه موضوعی	مقاله‌های منتشرشده در سال ۲۰۱۸	مقاله‌های دارای نمره آلتومتریک	تعداد اشاره	درصد پوشش آلتومتریک
Personality and Social Psychology Bulletin	روانشناسی و مشاوره	۱۳۳	۱۳۲	۴۶۳۶	۲.۹۹
Journal of Social and Personal Relationships	روانشناسی و مشاوره	۱۲۱	۱۲۰	۱۶۵۲	۱.۹۹
Journalism	علوم ارتباطات و مطالعات رسانه	۱۸۹	۱۸۷	۱۷۳۸	۹۹
Current Directions in Psychological Science	روانشناسی و مشاوره	۷۵	۷۳	۲۵۳۱	۳.۹۷
School Psychology International	علوم تربیتی	۳۷	۳۶	۱۴۳	۲.۹۷
Capital & Class	اقتصاد توسعه	۳۳	۳۲	۱۸۹	۹۷
Discourse & Communication	زبان‌شناسی ^۱	۳۰	۲۹	۱۰۰	۶.۹۶
Clinical Psychological Science	روانشناسی و مشاوره	۷۹	۷۶	۱۵۸۱	۲.۹۶
Perspectives on Psychological Science	روانشناسی و مشاوره	۷۲	۶۹	۴۰۸۱	۸.۹۵
Health Psychology Open	روانشناسی و مشاوره	۴۷	۴۵	۲۱۶۱	۷.۹۵

جدول ۳. ده نشریه برتر حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پایگاه «سیج» در سال ۲۰۱۸ بر اساس میانگین نمره آلتومتریک

ردیف	نام نشریه	گروه موضوعی	تعداد مقاله ذکرشده	تعداد mention	مجموع نمره آلتومتریک	میانگین نمره آلتومتریک	بالاترین نمره آلتومتریک
۱	Journal of Health and Social Behavior	روانشناسی و مشاوره	۳۷	۹۳۱	۸۲۱	۲۲۱۸	۱۶۰
۲	Psychological Science in the Public Interest	روانشناسی و مشاوره	۵	۳۱۸۸	۲۴۳۴	۳۰۴.۲۵	۱۷۵۵
۳	American Sociological Review	جامعه‌شناسی	۴۲	۶۷۹۰	۵۰۶۷	۱۲۰.۶۴	۱۸۳۱
۴	Review of Educational Research	علوم تربیتی	۱۹	۴۱۸۲	۱۹۱۰	۱۰۰.۵۲	۱۱۶۰
۵	The Expository Times	مذهب	۳۶	۳۷	۳۳	۹۱	۸
۶	Social Psychological and Personality Science	روانشناسی و مشاوره	۹۲	۴۴۹۱	۴۶۹۶	۵۱.۰۴	۶۷۸
۷	Administrative Science Quarterly	مدیریت و علوم انسانی	۴۴	۲۰۹۳	۲۰۹۱	۴۷.۵۲	۴۵۲
۸	Bulletin of the Atomic Scientists	علوم اجتماعی	۵۴	۳۲۶۵	۲۵۶۵	۴۷.۵	۵۰۹
۹	Perspectives on Psychological Science	روانشناسی و مشاوره	۶۹	۴۰۸۱	۲۹۳۵	۴۲.۵۳	۴۸۹
۱۰	Socius	جامعه‌شناسی	۱۰	۶۵۳۱	۳۳۴۳	۴۱.۲۷	۹۴۴

پاسخ به سؤال دوم پژوهش. کدام نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پایگاه سیج در سال ۲۰۱۸ از بیشترین میزان توجه در رسانه‌های اجتماعی برخوردار بوده‌اند؟

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهند که بر اساس شاخص توجه آلت‌متریک (میانگین نمره آلت‌متریک)، بالاترین نمره مربوط به نشریه «Journal of Health and Social Behavior» است. بر اساس میانگین نمره آلت‌متریک نیز گروه موضوعی «روانشناسی و مشاوره» چند بار تکرار شده است.

پاسخ به سؤال سوم پژوهش. وضعیت رسانه‌های اجتماعی مورد استفاده برای به اشتراک‌گذاری تولیدات علمی منتشرشده در نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پایگاه سیج در سال ۲۰۱۸ چگونه است؟

یافته‌های پژوهش نشان دادند که در این حوزه موضوعی در بازه زمانی سال ۲۰۱۸، ۱۵۵۹۷ مقاله در بین نشریات بررسی شده در رسانه‌های اجتماعی، به اشتراک گذاشته شده‌اند و از نمره آلت‌متریک برخوردار بوده‌اند. این مقاله‌ها در مجموع ۲۳۲۲۶۳ بار در رسانه‌های اجتماعی بررسی شده توسط پایگاه «آلت‌متریک اکسپلورر» (به‌طور متوسط ۶/۷۱ درصد) مورد اشاره قرار گرفته‌اند. جدول ۴، میزان اشاره و پوشش آلت‌متریک مقاله‌های حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» را در پلتفرم‌های مختلف رسانه‌های اجتماعی نشان می‌دهد.

بر اساس نتایج جدول ۴، مهم‌ترین رسانه‌های اجتماعی مورد استفاده در این حوزه برای به اشتراک‌گذاری مقالات توئیتر (۶۶/۴۹ درصد) می‌باشد. پس از آن با اختلاف زیاد رسانه‌های دیگر به ترتیب، اخبار (۱/۹۷ درصد)، وبلاگ (۱/۳۸ درصد)، و فیس‌بوک بوده‌اند. علاوه بر این، ثبت اختراعات، وی‌یو، لینکداین، پینترست، و سیلابی اصلاً مورد استفاده و مورد توجه نبوده‌اند.

جدول ۴. میزان اشاره و پوشش آلت‌متریک مقاله‌های حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پلتفرم‌های مختلف رسانه‌های اجتماعی

رسانه اجتماعی	تعداد اشاره	میانگین از کل اشارات (برحسب درصد)	نشریه‌ای که بیشترین استفاده را داشته	تعداد استفاده	گروه موضوعی نشریه
توئیتر	۲۲۰۹۴۷	۶۶.۴۹	American Sociological Review	۶۵۷۵	جامعه‌شناسی
اخبار	۴۵۸۷	۱.۹۷	Journal of Social & Personal Relationships	۲۸۶	روانشناسی و مشاوره
وبلاگ	۳۲۲۷	۱.۳۸	Journalism	۲۲۳	علوم ارتباطات و مطالعات رسانه
فیس‌بوک	۲۴۷۵	۱.۰۶	Current Sociology	۲۰۰	جامعه‌شناسی
ردیت	۳۷۴	۰.۱۶	Personality & Social Psychology Bulletin	۳۹	روانشناسی و مشاوره
ویکی‌پدیا	۲۵۸	۰.۱۱	South East Asia Research	۲۶	مطالعات فرهنگی ۱
گوگل پلاس	۲۳۶	۰.۱	Journal of Management	۱۷	مدیریت و علوم انسانی
اسناد	۸۰	۰.۰۳	Social Media Society	۵	علوم ارتباطات و مطالعات رسانه
سیاست‌گذاری	۸۰	۰.۰۳	South East Asia Research	۵	مطالعات فرهنگی
ویدئو	۵۳	۰.۰۲	California Management Review	۶	علوم ارتباطات و مطالعات رسانه

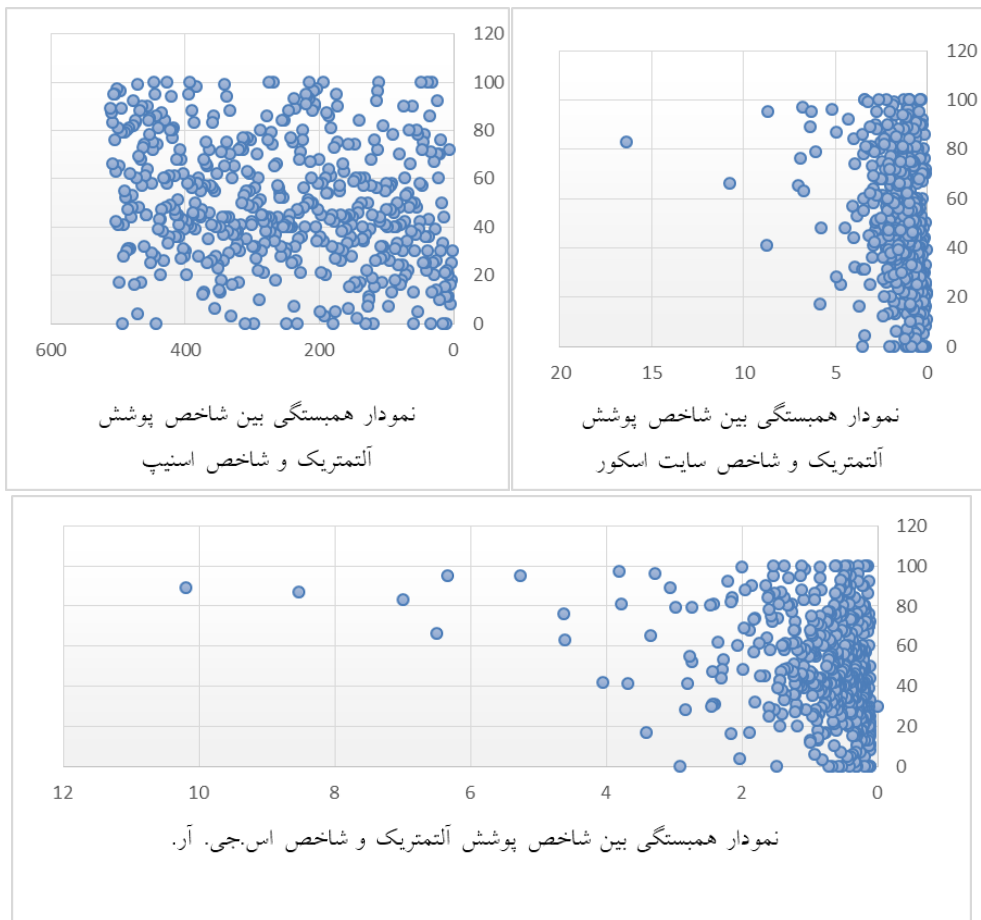
ادامه جدول ۴. میزان اشاره و پوشش آلت‌متریک مقاله‌های حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پلتفرم‌های مختلف رسانه‌های اجتماعی

رسانه اجتماعی	تعداد اشاره	میانگین از کل اشارات (برحسب درصد)	نشریه‌ای که بیشترین استفاده را داشته	تعداد استفاده	گروه موضوعی نشریه
هم‌ترازخوانی	۶	۰.۰۰۲	Newspaper Research Journal	۲	علوم ارتباطات و مطالعات رسانه
			Perspectives on Psychological Science		روان‌شناسی و مشاوره
اف ۱۰۰۰	۳	۰.۰۰۱	Clinical Psychological Science		روان‌شناسی و مشاوره
			International Journal of Stroke		علوم سیاسی و روابط بین‌الملل
پرسش و پاسخ	۱	۰.۰۰۱	Journal of Applied Gerontology		علم پیری‌شناسی ^۱
ثبت اختراع	۰	۰		۰	-
ویو	۰	۰		۰	-
لینکداین	۰	۰		۰	-
پینترست	۰	۰		۰	-
سیلابی	۰	۰		۰	-

پاسخ به سؤال چهارم پژوهش. آیا رابطه آماری معناداری بین عملکرد کیفی نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» نمایه‌شده در پایگاه «سیج» تحت اسکوپوس در سال ۲۰۱۸ و مقالات منتشرشده آنها برحسب شاخص پوشش آلت‌متریک وجود دارد؟

به دلیل اینکه توزیع نشریات از توزیع نرمال برخوردار نبودند، در نرم‌افزار اس.پی.اس.اس. از آزمون همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن، برای پاسخ‌گویی به این سؤال استفاده شد و رابطه بین شاخص پوشش آلت‌متریک و شاخص‌های عملکرد کیفی نشریات (اعم از اس.جی.آر. اسنپ، و سایت اسکور) در سطح معناداری 0.01 مورد آزمون قرار گرفت. نتایج آزمون نشان داد که رابطه آماری معنادار، مثبت و ضعیفی میان شاخص پوشش آلت‌متریک و سه شاخص کیفی اس.جی.آر. (P=0.000 و r=0.232)، اسنپ (P=0.000 و r=0.172)، و سایت اسکور (P=0.000 و r=0.261) بود. نتایج کمی آزمون به این معناست که نشریاتی که عملکرد کیفی بالاتری دارند، احتمال اینکه از پوشش آلت‌متریک بیشتری برخوردار باشند بیشتر است. یعنی شانس بیشتری دارند که تولیدات علمی منتشرشده در آنها در رسانه‌های اجتماعی مختلف به اشتراک گذاشته شوند. در شکل ۲، نمودار همبستگی بین شاخص پوشش آلت‌متریک و شاخص‌های عملکرد کیفی نشریات قابل مشاهده است. محور عمودی میزان پوشش آلت‌متریک و محور افقی شاخص‌های مذکور را نشان می‌دهد.

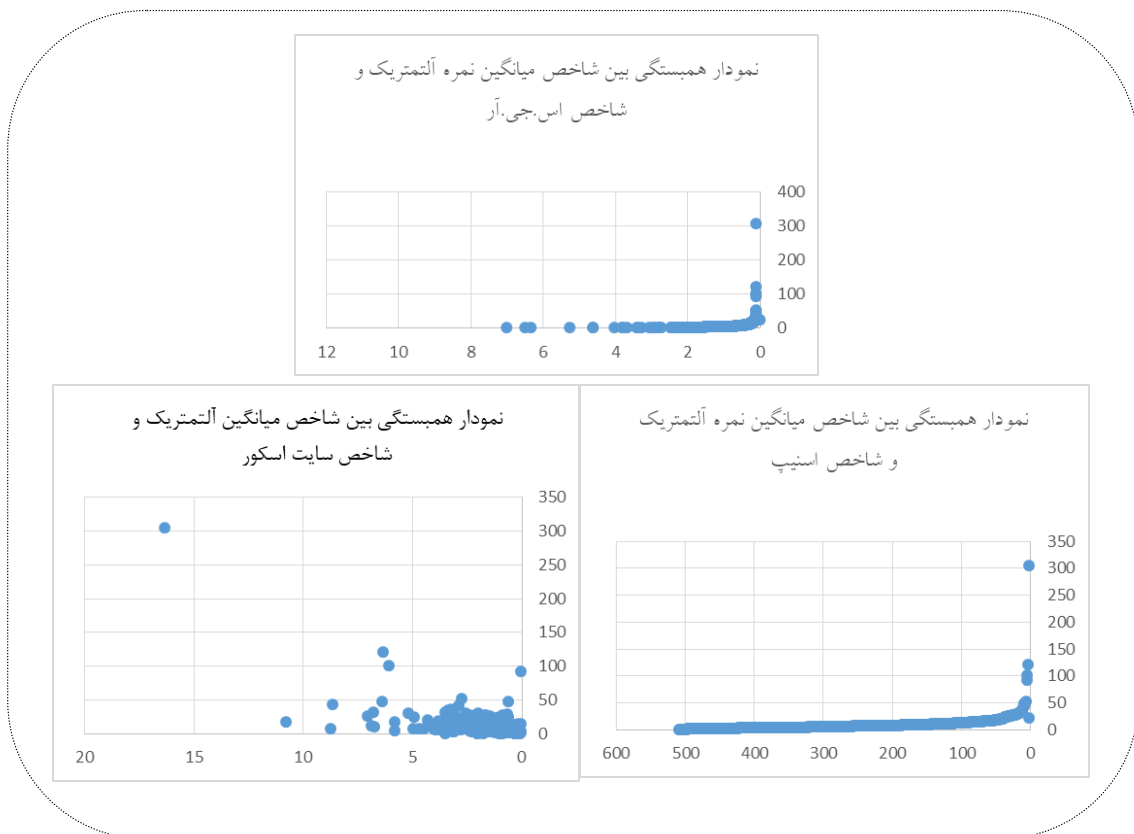
1 . Gerontology and Aging

شکل ۲. نمودارهای همبستگی بین شاخص پوشش آلتمتریک و شاخص های کیفی نشریات

پاسخ به سؤال پنجم پژوهش. آیا رابطه آماری بین عملکرد کیفی نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» نمایه شده در پایگاه «سیج» تحت اسکوپوس در سال ۲۰۱۸ و مقالات منتشر شده آنها برحسب میانگین نمره آلتمتریک وجود دارد؟

برای پاسخ گویی به این سؤال نیز به دلیل اینکه توزیع نشریات از توزیع نرمال برخوردار نبودند از آزمون همبستگی رتبه ای اسپیرمن در نرم افزار اس.پی.اس.اس. استفاده شد و رابطه بین شاخص میانگین نمره آلتمتریک (شاخص محاسبه شده در سؤال دوم) و شاخص های عملکرد کیفی نشریات (اعم از اس.جی.آر. اسنیپ، و سایت اسکور) در سطح معناداری 0.01 مورد آزمون قرار گرفت. نتایج آزمون نشان دادند که رابطه آماری معنادار، مثبت و متوسطی میان شاخص میانگین نمره آلتمتریک (میانگین نمره توجه) و سه شاخص کیفی اس.جی.آر. ($r=0.431$ و $P=0.000$)، اسنیپ ($r=0.332$ و $P=0.000$)، و سایت اسکور ($r=0.436$ و $P=0.000$) بود. به عبارت دیگر اگر شاخص کیفی یک نشریه بالاتر باشد، دارای نمره آلتمتریک بالاتری است و در انواع مختلف رسانه های اجتماعی بیشتر به آن اشاره می شود از این رو نمره آلتمتریک آن بالاتر می رود و میانگین نمره توجه بیشتری را به خود اختصاص می دهد. در شکل ۳، نمودار همبستگی بین شاخص میانگین نمره آلتمتریک و شاخص های کیفی نشریات قابل مشاهده است. محور عمودی میزان میانگین نمره آلتمتریک و محور افقی شاخص های مذکور را نشان می دهد.

شکل ۲. نمودارهای همبستگی بین شاخص میانگین نمره آلتمتریک و شاخص‌های کیفی نشریات

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی و تحلیل شاخص‌های آلتمتریکس نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در پایگاه اطلاعات علمی سیج و نیز بررسی رابطه میان شاخص‌های کمی آلتمتریکس و عملکرد کیفی نشریات مورد بررسی در پایگاه اسکوپوس در سال ۲۰۱۸ انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که ۱۱/۵۶ درصد نشریات حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» در رسانه‌های اجتماعی تحت پوشش پایگاه آلتمتریک حداقل یک‌بار هم به اشتراک گذاشته نشده و دارای نمره آلتمتریک نبودند. ۲۰ نشریه دارای پوشش آلتمتریک ۱۰۰ درصد بوده‌اند؛ بدین معنی که ۳/۲۶ درصد نشریات بررسی‌شده در رسانه‌های اجتماعی کاملاً مورد اشاره قرار گرفته‌اند.

همچنین، حوزه موضوعی «روان‌شناسی و مشاوره» بر اساس دو شاخص کمی این مطالعه، یعنی پوشش آلتمتریک و میانگین نمره آلتمتریک در بین ده نشریه برتر سهم عمده‌ای را به خود اختصاص داده‌اند. این امر شاید به دلیل این است که نتایج مطالعات این حوزه برای بافت عمومی جامعه جالب و کاربردی است که مقالات آنها در انواع مختلف رسانه‌های اجتماعی به اشتراک گذاشته شده و مورد توجه قرار گرفته است. به‌طور کلی نتایج مطالعات مربوط به حوزه سلامت در رسانه‌های اجتماعی مختلف سهم عمده‌ای را به خود اختصاص می‌دهد که با نتایج پژوهش حسینی و تقی‌زاده (۱۳۹۶) و ژیا و دیگران (۲۰۱۶) در یک راستاست. هولمبرگ (۲۰۱۵) نیز تأکید می‌کند که مرز اصلی ارتباط و پیوند بین جامعه آکادمیک و عموم مردم از طریق رسانه‌های اجتماعی آنجاست که فعالیت‌های علمی و نیازهای جامعه عمومی در یک راستا پیش روند و رسانه‌های اجتماعی محل باز نمودن این فصل مشترک باشد و حوزه‌های مربوط به سلامت و علوم پزشکی یکی از اینهاست. نتایج پژوهش عرفان‌منش، حسینی و حبیبی (۱۳۹۷) نیز نشان دادند که

برون‌دادهای پژوهشی نشریات علوم پزشکی و میان‌رشته‌ای به میزان گسترده‌تری توثیق می‌شوند. در مطالعه زاهدی، کاستاس، و ووترز^۱ (۲۰۱۴) نیز تأکید شده است که حوزه علوم پزشکی (حوزه سلامت) به‌عنوان رشته‌ای با بیشترین میزان حضور در انواع مختلف رسانه‌های اجتماعی است.

مهم‌ترین رسانه‌های اجتماعی مورد استفاده در این حوزه برای به اشتراک‌گذاری مقالات، توئیتر با سهم ۶۶/۴۹ درصد بود. پس از آن رسانه‌های خبری (۱/۹۷ درصد)، ویلاگ (۱/۳۸ درصد)، و فیس‌بوک بوده‌اند. علاوه‌براین، ثبت اختراعات، ویبو، لینکدین، پیترست، و سیلابی اصلاً مورد استفاده و مورد توجه نبوده‌اند. مطالعات گوناگونی در حوزه‌های مختلف همواره بر این تأکید دارند که توئیتر مهم‌ترین رسانه برای به اشتراک‌گذاری تولیدات علمی است. این نتیجه با نتایج مطالعات عرفان‌منش (۱۳۹۷)، ژیا و دیگران (۲۰۱۶)، نوردینی و پترز (۲۰۱۶)، عرفان‌منش، حسینی و حبیبی (۱۳۹۷) سازگار است؛ بنابراین می‌توان گفت که توئیتر مهم‌ترین رسانه اجتماعی برای به اشتراک‌گذاری تولیدات علمی در حوزه «علوم اجتماعی و انسانی» است که پژوهشگران این حوزه برای به اشتراک‌گذاری برون‌دادهای پژوهشی خود در سطح بین‌المللی از آن بهره می‌برند. نگرانی که در این مورد وجود دارد این است که ربات‌های توییتری نیز در حال افزایش‌اند و باید مطمئن بود که عامل انسانی بر این گستردگی حکم‌فرما باشد. همچنین، ممکن است ناشران جهت افزایش رؤیت‌پذیری نشریات خود، آگاهانه و عمدانه تلاش کنند که مقالات خود را در انواع مختلف رسانه‌های اجتماعی به اشتراک گذارند.

نتایج این مطالعه نشان داد که رابطه آماری معنادار، مثبت و ضعیفی میان شاخص پوشش آلتمتریک و سه شاخص عملکرد کیفی اس.جی.آر.، اسنپ و سایت‌اسکور بود. این نکته بر این تأکید می‌کند که نشریاتی دارای شاخص عملکرد کیفی بالاتر، پوشش آلتمتریک بیشتری نیز دارند. علاوه‌براین، نتایج نشان دادند که رابطه آماری معنادار، مثبت و متوسطی میان شاخص میانگین نمره آلتمتریک (میانگین نمره توجه) و سه شاخص عملکرد کیفی وجود دارد. به‌عبارت‌دیگر اگر شاخص عملکرد کیفی یک نشریه بالاتر باشد، دارای نمره آلتمتریک بالاتری است و در انواع مختلف رسانه‌های اجتماعی بیشتر به آن اشاره می‌شود. از این‌رو، نمره آلتمتریک آن بالاتر می‌رود و میانگین نمره توجه بیشتری را به خود اختصاص می‌دهد. این نتایج در راستای نتایج پژوهش عرفان‌منش (۱۳۹۷) و هاستین و دیگران (۲۰۱۴) است.

پیشنهاد‌های اجرایی پژوهش

- با توجه به اینکه ارتباط معنادار بین شاخص‌های عملکرد کیفی نشریات و عملکرد آلتمتریک آنها مطرح شد، پیشنهاد می‌شود که سردبیر نشریات علمی برای رؤیت‌پذیری نشریات خود در شبکه‌های اجتماعی مختلف، استراتژی‌هایی را در نظر بگیرند تا رؤیت‌پذیری تولیدات علمی منتشرشده خود را افزایش دهند و در سیاست‌های نشر خود این نکات را مدنظر قرار دهند؛
- کمیسیون‌های مربوطه به سیاست‌گذاری‌های علم و فناوری نیز می‌توانند به این ملاحظات توجه کرده و از آنها بهره ببرند؛
- محققان و ناشران حوزه علوم اجتماعی و علوم انسانی می‌توانند از پتانسیل موجود در شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان پشتیبانی مؤثر و ابزاری مکمل در دسترس‌پذیری آثار خود به‌خصوص مطالعاتی که به زبان بومی منتشر شده‌اند،

1 . Zahedi, Costas, Wouters

استفاده کنند و از این طریق عملکرد استنادی خود را نیز بهبود ببخشند.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

- بررسی رابطه بین عملکرد نشریات و شاخص‌های کمی (مانند ضریب تأثیر) و عملکرد کیفی نشریات علمی در حوزه‌های مختلف (گروه‌های موضوعی^۱) و در پایگاه‌های استنادی (مانند وب علوم و اسکوپوس) و کتابشناختی برای مطالعات آتی پیشنهاد می‌شود.
- از آنجایی که این پژوهش محدود به پایگاه «آلت‌متریک اکسپلورر» بود، پیشنهاد می‌شود تا دیگر پایگاه‌های ارائه‌دهنده خدمات آلت‌متریکس مانند «پلام آنالیتیک^۲» و «ایمپکت استوری^۳» در سطوح دیگر آلت‌متریکس، در مطالعات آینده مورد استفاده قرار گیرند.

فهرست منابع

- حسینی، الهه (۱۳۹۴). بهره‌گیری از رسانه‌های اجتماعی جهت اشاعه تولیدات علمی: مطالعه آلت‌متریکس مقالات پراستناد علم اطلاعات و کتابداری در سال ۲۰۱۲. هشتمین همایش ملی ادکا با عنوان "رسانه‌های اجتماعی در مراکز اطلاع‌رسانی". ۲۰ آبان ۹۴. دانشگاه شهید بهشتی.
- حسینی، الهه؛ تقی‌زاده میلانی، کیمیا (۱۳۹۷). بررسی شاخص‌های آلت‌متریکس برون‌دادهای پژوهشی حوزه علوم سلامت. همایش چشم‌اندازهای ارتباط علمی-سازمان اسناد مرکز فارسی، شیراز.
- ستوده، هاجر، مزارعی، زهرا و میرزاییگی، مهدیه (۱۳۹۴). بررسی رابطه میان شاخص‌های استنادی و نشان‌های سایت یولایک: نمونه مورد مطالعه مقالات حوزه علم اطلاعات و کتابداری در سال‌های ۲۰۱۲-۲۰۰۴. پردازش و مدیریت اطلاعات. ۳۰ (۴): ۹۳۹-۹۶۳.
- سلیمی، الهام (۱۳۹۵). بررسی میزان حضور پژوهشگران پرتولید ایرانی در شبکه اجتماعی علمی ریسرچ گیت و اسکوپوس با روش آلت‌متریکس. پایان‌نامه ارشد. دانشگاه الزهرا (س).
- صدیقی (۱۳۹۷). نقش رسانه‌های اجتماعی در ارزیابی میزان تأثیر پژوهش‌ها (مطالعه موردی: حوزه علم‌سنجی). پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات. ۱۳۹۷، ۳۴ (۲): ۷۶۵-۷۹۲.
- عرفان‌منش، محمدامین (۱۳۹۷). رابطه میان شاخص‌های فعالیت آلت‌متریک و کیفیت نشریه‌های علم اطلاعات و کتابداری در اسکوپوس. مطالعات ملی کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعات، ۲۹ (۱۱۴)، ۲۶-۷.
- عرفان‌منش، محمدامین؛ حسینی، الهه (۱۳۹۶). اشاعه برون‌دادهای پژوهشی بین‌المللی ایران در رسانه‌های اجتماعی. تعامل انسان و اطلاعات. ۴ (۳)، ۱-۱۶.

1 . Subject Categories
2 . Plum Analytics
3 . Impact Story

- Archambault, E., Vignola-Gagne, E., Co'te', G., Larivie`re, V., & Gingras, Y. (2006). Benchmarking scientific output in the social sciences and humanities: The limits of existing databases. *Scientometrics*, 68(3), 329-342.
- Bornmann, L. (2014). Validity of altmetrics data for measuring societal impact: A study using data from Altmeteric and F1000Prime. *Journal of Informetrics*, 8(4), 935-950.
- Bornmann, L., & Haunschild, R. (2018). Alternative article-level metrics. *EMB reports*, 19(12).
- Haustein, S., Peters, I., Sugimoto, C. R., Thelwall, M., & Larivière, V. (2014a). Tweeting bio-medicine: An analysis of tweets and citations in the biomedical literature. *Journal of the Association for Information Science & Technology*, 65(4), 656-669.
- Holmberg, K.J. (2015). *Altmetrics for information professionals: Past, present and future*. Chandos Publishing.
- Li, X., Thelwall, M., & Giustini, D. (2012). Validating online reference managers for scholarly impact measurement. *Scientometrics*, 91(2), 461-471.
- Mas-Bleda, A., Thelwall, M., Kousha, K., & Aguillo, I.F. (2014). Do highly cited researchers successfully use the social web? *Scientometrics*, 101(1), 337-356.
- Nuredini, K. & Peters, I. (2016). Enriching the knowledge of altmetrics studies by exploring social media metrics for Economic and Business Studies journals. In Proceedings of the 21st International Conference on Science and Technology Indicators, València (Spain), September 14-16, 2016.
- Ortega, J. L. (2015). Relationship between altmetric and bibliometric indicators across academic social sites: The case of CSIC's members. *Journal of Informetrics*, 9(1), 39-49.
- Priem, J., Taraborelli, D., Groth, P., & Neylon, C. (2010). Altmetrics: A manifesto. Retrieved from <http://altmetrics.org/manifesto/> (Accessed May 10, 2017).
- Roldan-Valadez, E., Salazar-Ruiz, S. Y., Ibarra-Contreras, R., & Rios, C. (2018). Current concepts on bibliometrics: a brief review about impact factor, Eigenfactor score, CiteScore, SCImago Journal Rank, Source-Normalised Impact per Paper, H-index, and alternative metrics. *Irish Journal of Medical Science (1971-)*, 1-13.
- Roemer, R. C., & Borchardt, R. (2015). *Meaningful metrics: a 21st-century librarian's guide to bibliometrics, altmetrics, and research impact*. American Library Association.
- Rowlands, I., Nicholas, D., Russell, B., Canty, N., Watkinson, A. (2011). Social media use in the research workflow. *Learned Publishing*, 24(3), 183-195.

Thelwall, M., Haustein, S., Larivière, V., & Sugimoto, C. R. (2013). Do altmetrics work? Twitter and ten other social web services. *PloS one*, 8(5), e64841.

Xia, F., Su, X., Wang, W., Zhang, C., Ning, Z., & Lee, I. (2016). Bibliographic analysis of nature based on twitter and facebook altmetrics data. *PloS one*, 11(12), e0165997.

Zahedi, Z., Costas, R., & Wouters, P. (2014). How well developed are altmetrics? A cross-disciplinary analysis of the presence of 'alternative metrics' in scientific publications. *Scientometrics*, 101(2), 1491-1513.